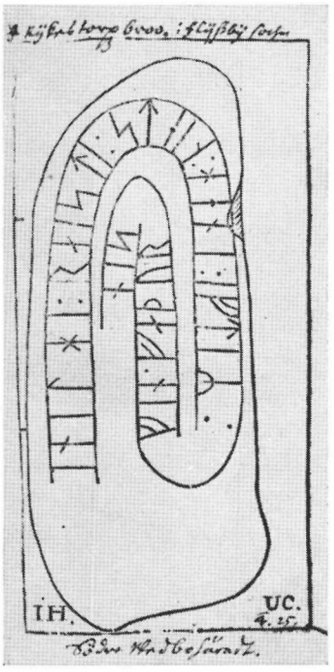

Fig. 82. Sm 132. Rickelstorp. Flisby sn. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 1035).

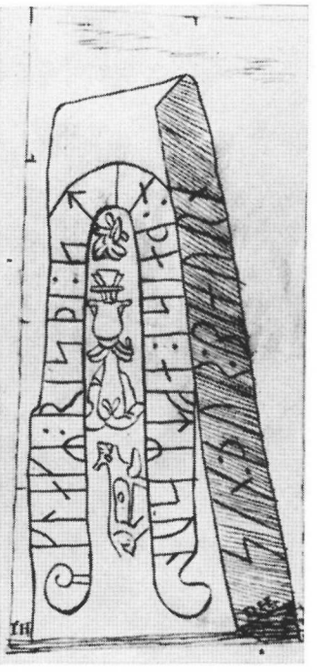

Fig. 83. Sm 133. Sunneränga. Flisby sn. Efter teckning av D. Hadorph.

Till läsningen: Före 3 **l** synas tre vertikala stavar, av vilka den första och den tredje äro tydligast. Den första är sannolikt ett ramstreck. Den andra, som i *Bautil* läses **n**, av Wrangel **a**, är troligen resterna av ett **h**. Till vänster om hst synas fåror, som kunna vara lämningar av **h**-bistavar, nu skrovliga i bottnen och ojämna genom vittring. Av runan 10 **t** är huvudstavens nedre del och högra bst kvar. Runorna 12–16 äro enl. *Bautil* **stein**; 13–14 äro endast svagt skönjbara. Runan 15 **i** är fullständigt utplånad. v. Friesen har sett nedre delen av **t**, intet av **e** och **i**, av **n** den övre delen med bst, jag den nedre. På runan 17, som av sammanhanget att döma kan antagas ha varit **þ**, är bst bortvittrad. v. Friesen har kritat en liten båge, som sitter mycket högt upp. I *Bautil* står här **h**. Runan 20 är **i**, hela ordet alltså **þeni**. Ej heller någon av de tidigare undersökarna har sett någon bst. J. Allvin citerar inskriften efter Liljegren, som grundar sin text på *Bautil*, och tillägger: »de första runmynderna äro utplånade, men tyckas hafwa warit BK eller BG och således: 'Brinilhi eller Brynild reste förewarande sten till minne af sin fader Fin.'»

Helgi förekommer även på Sm 91 och 101. — *Finnr* är sällsynt i runinskrifterna men förekommer ofta i de skrivna urkunderna.

133. Sunneränga. Flisby sn.

Pl. 90, 91.

Litteratur: L 1207. Ransakningarna 1690; O. Celsius: Svenska runstenar, F m 60: 1 (hs i KB) s. 261, R 554 (hs i UUB); C. Linnæi Öländska och gothländska resa 1741 (1745) s. 19; S. L. Gahm-Persson: Archivum Smolandicum (hs i UUB) 9 s. 330; R 558 (hs i UUB); B. A. Ennes: F m 61 (hs i KB); N. H. Sjöborg: Samlingar för Nordens fornälskare 1 (1822) s. 140; J. J. Lagergren: Rättelser och tillägg (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 2 s. 163; J. E. Lagergren: Handlingar om Småland, M 104: 14 (hs i KB) s. 158; J. Allvin: Beskrifning öfwer Mo samt N:a och S:a Wedbo härader (1857) s. 168; Brevväxling mellan G. Groms och A. Friberg den $^{2}/_{5}$ och $^{4}/_{5}$ 1913 (NSmArk); C. Wallander: Skrivelse till Riksantikvarien den $^{1}/_{2}$ 1913 (ATA); A. Friberg: Skrivelse till Riksantikvarien den $^{20}/_{9}$ 1913 (ATA); Skriftväxling mellan Nässjö turisttrafikförening, landsantikvarie E. Lönnberg och Riksantikvarien augusti 1939 (ATA).

Äldre avbildningar: J. D. Major: teckning 1693 i Ny kongl. Samling nr 365 (Det Konglige Bibliotek, Köpenhamn, kopia i ATA); Daniel Hadorph: teckning i J. G. Liljegrens Fullständig Bautil (ATA) 4; A. H. Wrangel: teckning 1742 i R 554; Gahm-Persson: teckning den $^{27}/_{5}$ 1790 i aa; teckning 1803 i N. H. Sjöborgs aa pl. 43 fig. 143, kopierad i J. J. Lagergrens aa och J. E. Lagergrens aa; Hanqvist: teckning (ATA); teckning i Teckningar av runstenar, skänkta av Wetterhall (ATA); E. Ihrfors: teckning i Smolandia sacra (ATA) 1 pl. 201; O. Hermelin: teckning (ATA); O. v. Friesen: fotos (NSmArk); E. Lönnberg: fotos (NSmArk).

Stenen står på en plats, som kallas »Sunneränga Rum» eller »Rummet», Ö om gamla Eksjövägen — den nya landsvägen går längre österut — ca 25 meter N om den punkt, där byvägen från Sunneränga Södergård stöter intill stora landsvägen.

Runstenens plats är »hoos Söndre ängian widh Landzwägen» enligt *Ransakningarna* 1690. Den undersöktes av J. Hadorph på 1670-talet enligt en anteckning hos J. J. Lagergren och J. E. Lagergren, och i O. Celsius handskrift *F m 60: 1* är antecknat »O. C. descr 1696». Linné såg den på sin resa 1741 »på Sönder-ängs backa brede wid wägen $1\frac{1}{2}$ fierdedehls mihl ifrån Berga på wänstra handen» (aa s. 19) och undersökte den. S. L. Gahm-Persson bifogar sin teckning följande meddelande: »Till Förnuftige och eij Theatraliske Efterkommanderne. Denna härjämte fogade Runsten står något mer än $^{5}/_{4}$ wäg ofwan Ekesiö stad och Berga gästgifwareGård brede wid stora Landswägen på högra handen, då man reser åt Stockholm, strax wid Byen Södre Änga i Flisby Socken, Södra Wedbo Härad och Jönköpings Lähn. Stenens höjd ofwan Jord är fyra och en half aln. Denna Runsten har jag flere gånger, under mina Resor neder åt Landet, med thesso mina ögon och i mitt kiött sielf skådadt. Skrifwit i Stockholm den 27. dagen i Maij månad 1790. S. L. Gahm-Persson.»

På Algot Fribergs initiativ blev stenen 1913 genom medverkan av grosshandlare G. Groms rätad, enär den hotade att falla. En ansökan till Riksantikvarien från Nässjö turisttrafikförening att få flytta stenen till stadens hembygdspark har avslagits med hänvisning till att stenen står på sin ursprungliga plats vid den urgamla vägen norrut från Eksjö över Säby till Östergötland längs Svartåns dalgång.

Stenen är 215 cm hög, 80 cm bred. Runorna äro 15–23 cm höga. Runorna 1–26 stå på framsidan, 27–38 på den södra smalsidan. Utom runorna finnes på framsidan ornament, ett hund- eller vargliknande djur, ett rikt ornerat kors jämte andra dekorativa element.

Inskrift (komplettering efter D. Hadorphs teckning inom [ ]):

: klakʀ : risþi : stin : þaisi : aftʀ : su[n] : sin : þur : biaurn :
1 5 10 15 20 25 30 35

Gl̨ggr (el. *Klakkr*) *reisti stein þenna eptir sun sinn Þorbi̧rn.*

Glägg (el. Klack) reste denna sten efter sin son Torbjörn.

Till läsningen: Inskriften är till största delen tydlig. Där delar av runorna fallit bort, kan läsningen dock fastställas. Den enda runa, som helt fattas, är 26 **n**. Starkt vidgade spår av hst kunna möjligen kännas med fingret, mycket osäkert. På Hadorphs teckning är den **n** med bst endast t.h. om hst. Av det föregående 25 **u** är endast toppen kvar, liksom på 30 **þ**. **s**-runorna ha stolsform. Linné har en korrekt läsning men har av 24–26 **sun** endast sett **s**. Sjöborg läser den dödes namn **surbiaurn**. Allvin blandar ihop denna inskrift med L 1204 Säby (Sm 129), när han skall referera Liljegrens *Runurkunder* och hans beskrivning blir därigenom helt missvisande.

Det rsv. namnet **klakʀ** torde snarast motsvara adj. isl. *gl̨ggr*, fsv. *glægger*, 'skarpsynt'. **klakʀ** kan givetvis också läsas *klakkʀ* och uppfattas som identiskt med ett subst. 'klack'. Det kan ingå i ortnamn sådana som *Klaksthorp*, *Klaxxtorp*. Huruvida man i dessa alternativt bör räkna med appellativet *klakker*, *biærgxklakker* 'bergstopp' får avgöras från fall till fall. På en skånsk runsten, DR 325, finnes ett **klakʀ** ack., och danska ortnamn *Klaxstorp* och liknande äro även kända. Angående det svagt böjda *Klakki* se s. 59. — *Þorbi̧rn* är ett av de vanligaste namnen i Norden. Det förekommer på Sm 99, 110.

I centrum på framsidan mitt mellan de båda runslingorna är ett rikt ornerat kors, nedanför detta ett löpande djur, snarast liknande en varg eller en hund. Liknande djur förekomma på den intressanta stenen

vid Ledbergs kyrka Ög 181. Man ser där bland andra figurframställningar ett djur, som biter en hjälmklädd man i hälen. Samma scen återfinnes på Kirk Andreas-stenen, en av de runristade och korssmyckade bildstenarna på ön Man (P. M. C. Kermode: *Manx crosses*, 1907, nr 102, pl. 52). Mannen är där rustad med ett spjut i handen och har en fågel sittande på sin skuldra, alltså med sannolikhet Oden. Att djuret på Sunneräng̈astenen är en släkting till det som finns på stenarna från Ledberg och Kirk Andreas synes säkert.[1] Ovanför korset finnas fragment av dekoration på båda sidor om runslingan.

134. Sandshult. Hults sn.

Pl. 89.

Litteratur: A. Westin: Brev till A. Friberg den $^{1}/_{10}$ 1888 (NSmArk); A. Friberg: Undersökningsprotokoll den $^{23}/_{6}$ 1905 (NSmArk); Skriftväxling mellan Riksantikvarien och C. Fr. Olausson samt mellan Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län (ATA och NSmArk); Fornvännen 1907 s. 334, 1908 s. 312, 319; A. Friberg: Skrivelse till Jönköpings magistrat den $^{24}/_{1}$ 1908 (NSmArk).

Äldre avbildningar: A. Friberg: foto 1905 (NSmArk och ATA); O. v. Friesen: foto (NSmArk).

Stenen står nu på gårdsplanen vid Sandshult V om mangårdsbyggnaden, lutad mot ett träd. Enligt upplysningar, som ing. Algot Friberg fått, har den tidigare haft sin plats nära 0,5 km från gården, vid vägen ut till stora landsvägen mellan Hult och Stallarp, i kanten av »hemkärret», en sank äng till vänster om vägen från gården. Av gårdens ägare har den någon gång i slutet av 1800-talet flyttats till sin nuvarande plats. Den låg kullfallen och hade upprepade gånger varit rest men åter fallit. Friberg anhöll hos Riksantikvarien att få föra stenen till Jönköpings stadspark för att göra den bättre tillgänglig för forskning och skydda den mot framtida åverkan — den var redan utan behörigt tillstånd flyttad från sin ursprungliga plats och hade till och med utbjudits till försäljning. Sedan denna ansökan bifallits, anhöll ägaren hos Kungl. Maj:t om upphävande av detta beslut, vilken ansökan dock ej föranledde någon åtgärd. Flyttningen till stadsparken har emellertid ej ägt rum.

Stenen är 136 cm hög, största bredden är 61 cm, runorna äro 9–12 cm höga.

Inskrift:

: kuþfastr : raisti : sain : þina : eftiʀ kunar faþur sin
1 5 10 15 20 25 30 35 40

Guðfastr reisti stein þenna eptir Gunnar, fǫður sinn.

Gudfast reste denna sten efter Gunnar, sin fader.

Till läsningen: I 15–18 **sain** är ett **t** uteglömt. Kring nedre delen av 22 **a** är stenen skadad, varigenom hst delvis gått förlorad. Mellan 28 **k** och 29 **u** synes ett rakt streck, men det är smalare än de ristade strecken, som äro mycket kraftiga.

Angående *Guðfastr*, som även förekommer i Sm 92 och 126, se den förstnämnda. — *Gunnarr* är ett mycket vanligt namn och förekommer även på Sm 10, 101.

135. Österby. Hults sn.

Litteratur: B 1041, L 1212. Ransakningarna 1667 och 1690; J. Peringskiöld, Monumenta 8 bl. 16; B. A. Ennes: F m 61 (hs i KB); J. E. Lagergren: Handlingar om Småland, M 104: 14 (hs i KB) s. 96; N. H. Sjöborg: Samlingar för Nordens fornälskare 3 (1830) s. 133; J. Allvin: Beskrifning öfwer Mo samt N:a och S:a Wedbo härader (1857) s. 153.

Äldre avbildning: U. Christofferson: träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 1041.

[1] Se vidare H. Shetelig i *Opuscula archæologica Oscari Montelio dicata* (1913) s. 394, i *Nordisk kultur* 27 (1931) s. 214, E. Moltke i *Nordisk Tidskrift* 1934 s. 427.